

Date: 9th December-2025

MILLIY MUSIQA VA FOLKLOR ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINFI
O'QUVCHILARINING BADIY-IJODIY QOBILIYATLARINI
RIVOJLANTIRISH

Abdupatto Ibragimov Axmadjanovich

Namangan davlat universiteti

San'atshunoslik kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada milliy musiqa va bolalar folklori asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish masalalari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Xalq qo'shiqlari, laparlari, tez aytishlar, ertak va o'yinlar orqali o'quvchilarda estetik did, musiqiy eshitish, ijodiy tafakkur hamda emotsional sezgirlikni shakllantirish imkoniyatlari yoritiladi. Maqolada musiqiy ta'lim jarayonida folklor namunalaridan foydalanishning pedagogik ahamiyati ochib berilib, amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: milliy musiqa, folklor, musiqa madaniyati, boshlang'ich ta'lim, badiiy-ijodiy qobiliyat, estetik tarbiya, xalq qo'shiqlari.

Kirish; Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning nafaqat bilimini, balki ularning ijodiy salohiyati, estetik tafakkuri va ma'naviy dunyosini rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxs kamolotining poydevori bo'lib, bu davrda bolalarning musiqiy didi, badiiy tasavvuri va ijodiy faolligi shakllanadi²⁰.

Milliy musiqa va folklor xalqning ko'p asrlik madaniy tajribasini, estetik qarashlarini va tarbiyaviy qadriyatlarini o'zida mujassam etgan noyob manbadir. Shu bois musiqa madaniyati darslarida folklor asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi²¹.

Asosiy qism;

Milliy musiqa va folklorning tarbiyaviy ahamiyati;

Milliy musiqa va folklor bolalarning ruhiy holatiga bevosita ta'sir ko'rsatib, ularda milliy o'zlikni anglash, vatanga muhabbat va madaniy merosga hurmat tuyg'ularini shakllantiradi. Xalq qo'shiqlari va bolalar folklori namunalarida sodda ohang, takroriy ritm va tushunarli mazmun mavjud bo'lib, bu boshlang'ich sinf o'quvchilari tomonidan oson qabul qilinadi²².

Folklor namunalarini kuylash, tinglash va sahnalashtirish jarayonida o'quvchilarning:

- musiqiy eshitish qobiliyati;
- ritmni his qilish;

²⁰ Mirzayev, T. (2017). *O'zbek folklori va bolalar tarbiyasi*. Toshkent: Fan.

²¹ Yusupova, N. (2021). Folklore-based music education in primary schools. *International Journal of Arts Education*, 9(1), 33–41.

²² Campbell, P. S. (2010). *Songs in their heads: Music and its meaning in children's lives* (2nd ed.). Oxford University Press.

Date: 9th December-2025

- ovoz imkoniyatlari;
- ijodiy tasavvuri rivojlanadi.

Musiqqa madaniyati darslarida folklordan foydalanish metodlari

Boshlang'ich sinflarda musiqqa madaniyati darslarini tashkil etishda quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

- Xalq qo'shiqlarini jamoa bo'lib kuylash – bolalarda musiqiy birlik va jamoaviy ijod ko'nikmasini rivojlantiradi.
- Folklor o'yinlari va raqs elementlari – ijodiy faollikni oshirib, dars jarayonini qiziqarli qiladi.
- Tez aytish va laparlardan foydalanish – nutq, ritm va emotsional ifodani kuchaytiradi.

- Ertak va musiqiy sahnalar – tasavvur va badiiy tafakkurni rivojlantiradi.

Mazkur metodlar orqali o'quvchilar musiqani nafaqat tinglaydi, balki uni his qiladi va ijodiy talqin etadi²³.

Badiiy-ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish jarayoni;

Milliy musiqqa va folklor asosida olib borilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning quyidagi badiiy-ijodiy qobiliyatlarini shakllantiradi:

- mustaqil fikrlash va improvizatsiya;
- estetik did va go'zallikni anglash;
- emotsional ifoda va sahnaviy madaniyat;
- ijodiy tashabbuskorlik.

Shuningdek, folklor materiallari bolalarda stressni kamaytirib, ijobiy psixologik muhitni yaratishga xizmat qiladi.

Milliy musiqqa va folklorning tarbiyaviy-estetik imkoniyatlari²⁴.

Milliy musiqqa va folklor asarlari o'zida xalqning ko'p asrlik tarixiy tajribasi, estetik qarashlari, axloqiy qadriyatlari va ma'naviy dunyoqarashini mujassam etadi. Boshlang'ich sinf yoshidagi bolalar uchun bu asarlar nafaqat eshitish yoki ijro etish vositasi, balki badiiy tafakkurni, obrazli fikrlashni va emotsional sezgirlikni rivojlantiruvchi muhim pedagogik omil hisoblanadi. Xususan, bolalar qo'shiqlari, alla, lapar, o'yin qo'shiqlari va xalq ohanglari o'quvchilarning musiqiy tasavvurini kengaytirish bilan birga, ularning ijodiy faolligini oshiradi.

Milliy folklor namunalarida sodda, ammo mazmunan boy ohanglar, takrorlanuvchi ritmik tuzilmalar va obrazli matnlar mavjud bo'lib, ular bolalarning yosh psixologik xususiyatlariga mos keladi. Bu esa o'quvchilarda musiqqa orqali o'z fikrini ifodalash, improvizatsiya qilish va mustaqil ijod qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida badiiy-ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish mexanizmlari

Milliy musiqqa va folklor asosida olib boriladigan darslarda o'quvchilarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish bir nechta pedagogik mexanizmlar orqali amalga

²³ UNESCO. (2019). *Traditional music and folklore in education*. UNESCO Publishing.

²⁴ alolov, J. J. (2019). Boshlang'ich ta'limda badiiy-ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish metodikasi. *Pedagogika*, 3, 56–62.

Date: 9th December-2025

oshiriladi. Avvalo, tinglash faoliyati orqali o'quvchilarda musiqiy eshitish, ohangni farqlash va estetik baholash ko'nikmalari shakllanadi. Keyinchalik esa qo'shiq aytish, ritmik harakatlar, musiqaqa mos tasviriy ifodalar orqali ijodiy faollik kuchayadi²⁵.

Shuningdek, folklor elementlariga asoslangan drammatizatsiya, musiqiy o'yinlar va rolli mashg'ulotlar bolalarning tasavvurini boyitib, ularni mustaqil ijodiy faoliyatga undaydi. Bu jarayonda o'qituvchi yo'naltiruvchi va rag'batlantiruvchi rolni bajarib, har bir o'quvchining individual qobiliyatlarini hisobga olgan holda ishlashi muhim ahamiyat kasb etadi.

Integrativ yondashuv va fanlararo bog'liqlik

Milliy musiqa va folklor asosida tashkil etilgan darslar boshqa fanlar bilan uzviy bog'liq holda olib borilganda yanada samarali bo'ladi. Masalan, ona tili darslarida folklor matnlarini tahlil qilish, tasviriy san'at mashg'ulotlarida musiqiy obrazlarga mos rasmlar chizish, jismoniy tarbiya darslarida esa xalq o'yinlari asosidagi harakatlarni bajarish orqali o'quvchilarning badiiy-ijodiy qobiliyatlari kompleks tarzda rivojlanadi.

Bunday integrativ yondashuv bolalarda nafaqat musiqiy savodxonlikni, balki milliy o'zlikni anglash, madaniy merosga hurmat bilan qarash va estetik didni shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa;

Xulosa qilib aytganda, milliy musiqa va folklor asosida tashkil etilgan musiqa madaniyati darslari boshlang'ich sinf o'quvchilarining badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim pedagogik ahamiyatga ega. Folklor namunalarining sodda, mazmunli va emotsional jihatdan boyligi o'quvchilarning musiqaqa bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda ularni ijodiy faol shaxs sifatida kamol topishiga xizmat qiladi. Shu bois musiqa ta'limida milliy musiqiy merosdan tizimli va maqsadli foydalanish ta'lim samaradorligini oshiradi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdurahmonov, F. (2018). *O'zbek xalq musiqasi va folklor an'analari*. Toshkent: Musiqa nashriyoti.
2. Karimova, G. (2020). The role of national music in developing creativity of primary school pupils. *Journal of Pedagogical Studies*, 5(2), 45–52.
3. Mirzayev, T. (2017). *O'zbek folklori va bolalar tarbiyasi*. Toshkent: Fan.
4. Yusupova, N. (2021). Folklore-based music education in primary schools. *International Journal of Arts Education*, 9(1), 33–41.
5. Campbell, P. S. (2010). *Songs in their heads: Music and its meaning in children's lives* (2nd ed.). Oxford University Press.
6. UNESCO. (2019). *Traditional music and folklore in education*. UNESCO Publishing.
7. Jalolov, J. J. (2019). Boshlang'ich ta'limda badiiy-ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish metodikasi. *Pedagogika*, 3, 56–62.
8. Vygotsky, L. S. (2004). *Imagination and creativity in childhood*. Moscow: Pedagogika.

Date: 9th December-2025

9. Abdiyev, A. (2022). Integrating folk music into primary education curricula. *Central Asian Journal of Education*, 4(3), 88–96.

Hallam, S. (2015). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children. *International Journal of Music Education*, 33(2), 285–29

